



ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

ROK ZAŁOŻENIA 1905

ZARZĄD GŁÓWNY

00-389 Warszawa, ul. Smulikowskiego 6/8
tel. (22) 318 91 00, 318 92 17, fax (22) 318 92 19
www.znp.edu.pl e-mail: znp@znp.edu.pl

BP/079/AW/14/21

Warszawa, 30 marca 2021 r.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

ul. Wspólna 2/4

00-926 Warszawa

Opinia Związku Nauczycielstwa Polskiego do projektu Krajowego Planu Odbudowy

Szanowni Państwo,

Zgodnie z dokumentami programowymi Krajowy Plan Odbudowy stanowi podstawę do ubiegania się o wsparcie z europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility - RRF) i powinien skupiać swoje działania m.in. na polityce na rzecz następnego pokolenia w tym edukacji i umiejętnościach. Jednocześnie działania w ramach Krajowego Planu Odbudowy muszą być ściśle powiązane z zalecaniami dla Polski w ramach Semestru Europejskiego, odpowiednio CSR 2019 i CSR 2020, które mówią m.in. o zapewnieniu wysokiej jakości edukacji. Jak wskazuje nazwa

programu powinien on służyć przede wszystkim szeroko rozumianej post-pandemicznej odbudowie obszarów, które są nim objęte i zwiększeniem ich odporności na niekorzystne zjawiska. Od ponad roku placówki oświatowe działają w wyjątkowym trybie, co odbija się negatywnie na wszystkich jego uczestnikach od nauczycieli i dzieci po ich rodziców. Stąd oczekiwanie, aby KPO w szerszym stopniu uwzględniał problemy edukacji jako osobnego komponentu a jego obszary działania nie skupiały się tylko na zakupie sprzętu i szkoleniach z jego korzystania. Ogromne potrzeby i oczekiwania w tym zakresie uwidoczniły wysłuchania publiczne KPO, gdzie pomimo braku osobnego komponentu i debaty adresowanej edukacji, zagadnienia z nią związane były poruszane podczas tych poświęconych gospodarce i cyfryzacji. To co wybrzmiało podczas nich to także potrzeba zwiększenia środków finansowych na ten obszar.

Ważna jest także komplementarność działań w ramach KPO z pozostałymi, planowanymi w ramach nowej perspektywy finansowej 2021-27 zapisanych w Umowie Partnerstwa, dlatego dokumenty te powinny być analizowane łącznie.

W projektach przewidzianych do finansowania w ramach KPO przewidziano przede wszystkim środki na zakup sprzętu komputerowego dla szkół. W komponencie C „Transformacja cyfrowa” wspierane mają być inwestycje na rzecz zwiększenia rozwiązań cyfrowych w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych (550 mln euro), planuje się także wyposażenie w komputery uczniów szkół podstawowych (1 komputer na 6 uczniów) i ponadpodstawowych (1 komputer na 7 uczniów) oraz nauczycieli (90%). Zgadza się z taką logiką interwencji potwierdzając, że inwestycje te są niezwykle ważne a ogromne braki w tym zakresie pokazała edukacja zdalna. To co budzi nasze wątpliwości to wartości wskaźników jakie zostały wpisane w KPO. W wyniku zakupów sprzętu z KPO, liczba komputerów (w tym przenośnych) przypadających na jednego ucznia w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych ma wzrosnąć z 1 komputera na 7 uczniów do 1

komputera na 6 uczniów w szkołach podstawowych i analogicznie z 1 komputera na 8 uczniów do 1 komputera na 7 uczniów w szkołach ponadpodstawowych. Dodatkowo mają one zostać osiągnięte do poziomu docelowego za ponad 5 lat tj. w III kwartale 2026 r. Trudno w tym symbolicznym wzroście wskaźników upatrywać zmiany jakościowej. Transformacja cyfrowa edukacji to proces daleko bardziej złożony i odzwierciedlony we wskaźniku nasycenia sprzętem komputerowym.

W przeszłości nowe technologie pełniły funkcję wspierającą, jednak okres pandemii odwrócił te proporcje. Dziś, szkoły powinny skupić się na wykorzystaniu tych doświadczeń i potencjału płynącego z nowoczesnych technologii jako antidotum na odejście od utrwalonych konwencji i sposób na lepszą współpracę zarówno pomiędzy uczniami jak i nauczycielami.

Doświadczenie edukacji zdalnej powinno zostać wykorzystane do wypracowania jej nowego modelu uwzględniającego innowacyjne rozwiązania dydaktyczne, metodyczne i kulturę pracy placówek oświatowych. Taki model nie może opierać się wyłącznie na zmianie formuły przekazywania wiedzy na cyfrową i próbie odtworzenia edukacji stacjonarnej w formule 1 do 1. Powinien od przede wszystkim opierać się na wykształceniu nowych kompetencji wszystkich jego użytkowników potrzebnych do zapewnienia efektywności tego procesu. Włączenie w większym zakresie do edukacji metodyki pracy projektowej, nauki krytycznego myślenia czy też grywalizacji służyć będzie zaangażowaniu i współpracy uczniów a także przygotowywać ich na transformację cyfrową.

Projekty KPO mają obejmować także doskonalenie kompetencji cyfrowych nauczycieli oraz wykorzystywania nowoczesnego oprogramowania wspierającego interaktywną pracę z uczniami. W ocenie Związku Nauczycielstwa Polskiego nauczyciele prowadzący edukację zdalną znacząco wzmocnili swoje kompetencje cyfrowe i dziś większość z nich nie ma problemu z obsługą komunikatorów i różnego rodzaju platform edukacyjnych. To co powinno zostać wzmocnione to umiejętności pedagogiczne m.in. w zakresie motywowania uczniów,

podtrzymywania pozytywnych relacji rówieśniczych czy też pracy zespołowej. Szkolenia dla nauczycieli powinny zostać poprzedzone dogłębną analizą potrzeb, dbałością o ich wysoką jakość i możliwością zmierzenia ich efektów.

Przypominamy także, że analogiczne projekty realizowane są już z w ramach PO WER m.in. przez Fundację Orange oraz w ramach projektu grantowego, którego operatorem jest ORE. Przewidują one przeszkolenie dużej liczby nauczycieli w tych samych zakresach tematycznych. Środki na te działania zostały zaplanowane także w EFS+, gdzie jako zagrożenie ich pełnej realizacji określa się zbyt małe zainteresowanie udziałem w nich. Głębszej analizy wymaga wyznaczenie linii demarkacyjnej pomiędzy tymi działaniami finansowanymi z różnych źródeł oraz wykorzystanie doświadczeń z realizowanych już projektów.

Zwracamy też uwagę na potrzebę podjęcia działań w obliczy niekorzystnych zjawisk takich jak cyberprzemoc, dostęp do szkodliwych treści, niewłaściwe wykorzystanie danych, nadmierne korzystanie z Internetu.

Według raportu EU Kids Online 2020 polskie dzieci najczęściej, w porównaniu z innymi krajami europejskimi, wskazują, że spotkały się online z mową nienawiści (48%). Są to problemy które powinny być poruszane w działaniach związanych ze szkoleniem i doskonaleniem zarówno nauczycieli jak i uczniów.

Kolejna kwestia, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w działaniach KPO to problem wypalenia zawodowego nauczycieli, który ma istotny wpływ na ich codzienną pracę. Jest ono określane chorobą XXI wieku a wysoki stopień cyfryzacji i wykorzystania nowych technologii podczas pandemii pogłębia ten proces. W badaniu przeprowadzonym wśród nauczycieli zrzeszonych w ZNP w terminie 17 kwietnia do 5 maja 2020 r., 72% badanych odczuwało wypalenie zawodowe w stopniu średnim i wysokim. Nie bez wpływu na poziom

wypalenia pozostaje wynagrodzenie i poczucie, że jest adekwatne do świadczonej pracy i zaangażowania w nią. 90,6% nauczycieli uznało swoje wynagrodzenie za nieadekwatne do wykonywanej pracy. Tylko 9,4% odwrotnie ocenia otrzymywane uposażenie. W całym badaniu niskie wynagrodzenie wydaje się być głównym problemem tej grupy zawodowej. Krytycznie oceniane są też motywacyjne składniki wynagrodzenia (nagrody) oraz uznanie dla ich pracy. 73,2% uważa, że są nieadekwatne do ich zaangażowania. Pozytywnym elementem jest poczucie docenienia pracy przez rodziców i opiekunów dzieci na co wskazuje 72% nauczycieli. Te dane dobitnie wskazują, że ten problem nie może być pomijany w dyskusji o jakości edukacji tym bardziej, że zapisy KPO podkreślają wagę i przywołują pojęcie „wysokiej jakości miejsc pracy”.

W kontekście cyfryzacji nie można zapominać o wykluczeniu internetowym, które dotyka ponad 1 mln gospodarstw domowych. To także ogromna bariera w edukacji zdalnej. Likwidacja białych plam to ważna rola państwa, w szczególności tam gdzie jest to nieopłacalne dla podmiotów komercyjnych. Badani, dyrektorzy szkół wiejskich w projekcie „Lekcja: Enter” jako największą barierę zdalnej edukacji w swoich szkołach wskazywali na niską przepustowość łączy internetowych.

Kolejnym wykluczeniem, które dotyczy według szacunków od 50 do 70 tys. uczniów to brak dostępu do sprzętu komputerowego w domu. Gdy analizujemy dane to dodatkowo ponad milion uczniów musi ten sprzęt współdzielić ze swoim rodzeństwem, co nie sprzyja procesowi nauczania. Potwierdzają to także dyrektorzy szkół i nauczyciele. W ramach KPO powinno zostać uwzględnione wsparcie dla tej grupy tak, aby edukacja zdalna była włączająca a nie wykluczająca. Dotyczy to także uwzględnienia potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami i planowania procesów cyfryzacji edukacji zgodnie z nurtem projektowania uniwersalnego.

Zwracamy też uwagę na duże różnice w poziomie wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy i potrzebę określenia tego stanu „na wejściu” w każdej z nich, tak aby osiągnięcie wskaźnika mówiącego o liczbie komputerów przypadających na uczniów nie był tylko średnią arytmetyczną i był porównywalny np. w przypadku szkół wiejskich i tych w dużych miastach. To samo dotyczy osiągnięcia 90% nauczycieli mających dostęp do służbowego komputera przenośnego w IV kwartale 2024 r. W dokumencie nie odnajdujemy informacji o możliwości finansowania innego sprzętu komputerowego np. różnego rodzaju oprogramowania, serwerów, kamer, głośników, stacji roboczych, drukarek 3D czy też sprzętu umożliwiającego korzystanie z rzeczywistości wirtualnej (VR) czy rozszerzonej (AR). Z informacji od szkół wiemy, że nie tylko braki w zakresie komputerów są problemem z prowadzeniu edukacji zdalnej czy też wykorzystaniu ICT podczas tradycyjnych lekcji. Doposażenie w ramach KPO powinno odpowiadać na zdefiniowane braki w tym zakresie.

W naszej ocenie na niską efektywność osiągania wspomnianych wskaźników będzie wpływał centralny system dokonywania tych zakupów (KPRM i inne urzędy centralne). Postulujemy o włączenie jednostek samorządu terytorialnego pełniących funkcje organów prowadzących w ten proces, ponieważ w naszej ocenie mają one największą wiedzę o potrzebach swoich placówek oświatowych w tym zakresie a także możliwości, aby sprawnie zorganizować ten proces. Z dokumentu dowiadujemy się też o przyjęciu polityki cyfryzacji edukacji, które planowane jest na IV kw. 2021 r. W prace nad tym dokumentem powinni zostać włączeni wszyscy interesariusze m.in. organy prowadzące i partnerzy społeczni, których zaangażowanie w proces kształtowania polityki zawierają rekomendacje CSR3 2019 i CSR4 2020. Odwołujemy się także do zasady partnerstwa, która oznacza współpracę między instytucjami publicznymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi oraz podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym w trakcie całego cyklu programowania obejmującego przygotowanie,

wdrożenie, monitorowanie i ocenę” (Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) Nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, Dz.U.UE.L.2014.74.1).

W odniesieniu do działań w obszarze szkolnictwa zawodowego określonych w komponentcie A nasze pytania dotyczą utworzenia sieci Branżowych centrów umiejętności skupiających 120 podmiotów, a w szczególności ich relacji do szkół, przy których będą działały. W dokumencie możemy przeczytać, że będą one analizowały zapotrzebowanie na zawody i umiejętności w danej branży, prowadziły kształcenie praktyczne młodzieży, przekwalifikowały osoby dorosłe, prowadziły formy uczenia się przez całe życie i inne działania w ramach doradztwa zawodowego, pośrednictwo w nawiązywaniu współpracy biznesu ze szkołami i placówkami systemu oświaty oraz uczelniami. Działania wymienione powyżej są już teraz w różnych zakresie realizowane przez szereg instytucji, stąd obawa o powielenie części z nich. Obawy budzi trwałość tych rozwiązań, a w szczególności ich finansowanie po zakończeniu projektów z KPO. Tu także apelujemy o włączenie w przygotowanie ram dla ich funkcjonowania, które jest planowane.

Nasze wątpliwości budzi budowa i powołanie nowych instytucji doradztwa i poradnictwa zawodowego dla dzieci i młodzieży do lat 14 takich jak „Kraina zawodów”. Jak wiemy z przedstawionych wcześniejszych projektów ma być zlokalizowana przy CPK. W naszej ocenie działania związane z doradztwem zawodowym powinny odbywać się w szkołach a środki powinny być przeznaczane na ciągłe doskonalenie tego procesu. Tworzenie nowej instytucji w takim kształcie nie będzie miało większego wpływu na jakość wyboru zawodu przez młodzież.

Na zakończenie proponujemy także powołanie grup tematycznych i komitetu monitorującego wdrażanie poszczególnych projektów KPO i włączenie w ich prace partnerów społecznych

i organizacje pozarządowe. Wysłuchania publiczne pokazały dużą wartość dodaną wynikającą z włączenia tych podmiotów w prace nad programem.

WICEPREZES
Zarządu Stowarzyszenia ZNP

Grzegorz Gruchalik

PREZES
Związku Nauczycielstwa Polskiego

Sławomir Droniarczyk